

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 27. oktobra 1869.

Gospodarske stvari.

Kako puščine v koristno posestvo spreobrniti.

Nobena péd zemlje ne bodi pusta in prazna. Po verjetnem spričevanju obhodnikov sveta napravljajo Kinezi še celó na vodah lepe rastlinske vrte. Njihove dežele so nek tako lepo obdelane, kakor raj. To so najpridniši kmetovalci na zemlji, in menda taki pridni ljudjé ne morejo hudobni biti, kakor nikjer ne. Od tacih se imamo tudi mi kaj učiti.

Pri nas je še neizrečeno veliko neobdelanega prostora, ki nič dobička ne dá ali pa celó malo, in bi ga dovolj dal, če bi obdelan bil. Koliko pustih bregov, koliko redkih, zanemarjenih host! koliko močirjev! kjer bi se dali z majhnim prizadevanjem in majhnimi stroški ali vinogradi, ali lepe goste hoste, ali lepi sadni vrti, ali lepe njive ali travniki, posebno na srenjskih sopsašnikih narediti. Koliko več sadnega drevja bi še lahko posajenega bilo, ki velik dobiček donáša!

Hočemo od tega nekoliko govoriti in pokazati, kaj se o tem dá storiti.

Pusti bregovi imajo ali dobro zemljo ali pa ne, in ležé ali nizko ali visoko, na solncu ali od solca, v bolj mrzlih krajih ali pa v gorkih. Če je v tacih bregovih obilo zemlje, bodo se dali prav lahko rodovitni narediti, in ako so na solncu na visocem in v gorkih vinskih krajih, bojo se dali na takem svetu lepi vinogradi zasadi ali pa lepi sadni vrti, posebno bolj na nizkem, kjer bo v senci tudi še lepa trava rastla. Če so pa od solca ali v mrzlih krajih, naj se taki bregovi obsadé z divjimi koristnimi drevesi, posebno z jelkami, smrekami, z mecesnom, ali pa tudi z bukvami itd. Če je tak svet zelo peščen ali skalovit, in pesek ni zelo globok, se dá še vse eno v kako korist obdelati, potem ko se prazno grmovje in trnje izseka in sožgè.

Redke hoste. Če je stoječi les že starikast in zelo redek, naj se po potrebi in po malem izseka, ter od kraja in zaporedoma, in naj se ondi brž drugo drevje ali nasadí ali pa seme vseje, vendar ne tistega plemena, ktero je prej ondi rastlo, ampak drugega. Če so namreč take redke hoste bolj v mokrotnem, boste, na pr. za hrastjem jevša in vrba najbolj storile. Če pa niso v mokrotnem, bo smreka, gaber, bukev, javor ali kaj tacega boljši. Tako se bo počasi, ter v malo letih hosta spet zagostila. Če bi redka hosta na nizkem in na solncu bila, bi od kraja posekana morebiti še lep kraj za njive dala, ako se korenine in štorovi s sekuro ali z vojimi iz zemlje spravijo.

Močirja. Izmočirjeni svet bo najboljši za travnike, če je v dolini. Tak naj se od časa do časa z razpadlim in suhim apnom in s pepélom potresa, da kisloba ondi bolj in bolj mine, in se dobra, sladka

trava zapopade. Kmalu bo iz tacega prav dober travnik, ki bo veliko več vreden od prej.

Srenjski sopsašniki so, če bi se med srenjske ude razdelili, večidel, posebno v dolinah in na planem, najbolj pripravi lepe njive ali pa lepe travnike dati. Se grmovje in trnje poseka, sežgè in po delu pepél razspè, se, če so osušni, v jeseni kar je moč globoko, zorjó, in pomladi po tem, ko je pozimi oral premerznila in potlej se razsula, še enkrat bolj plitvo, in se obsejejo. Koruza, prosó, včasi tudi pšenica na taki novini dobro storé. Če so pa mokrotni, naj se mokrota po grabnih odpeljá, in bodo travniki. Če so taki sopsašniki v bregovih, naj se ž njimi naredí, kakor smo prej od neobdelanih bregov učili.

Gospodarske skušnje.

* Žito pregloboko sejati, ni dobro. — Veliki posestnik Röstel je opazoval seme posejano, kader je počelo klice poganjati pa i dalje, kadar je že naredilo koreninice. Pri tem opazovanju je videl, da globoko vsejano seme ni globoko pognalo korenin, ampak da so bile one bilke najmočnejše, kjer se je žito bolj plitvo sejalo. Najbolja je svetev po Röstelovih skušnjah do poldruzega palca globoko. Iz njegovih skušenj se je pa pokazalo tudi to, da globoka setev semena ne varuje pozebljine.

* Globoko oranje donáša več pridelka memo plitvega. — Sploh je znano, da je dobro, ako se težka zemlja, to je ilovasta, globoko orje; al dokazalo se je, da tudi lahko zemljo je treba kolikor mogoče globoko orati. Gotovo polovica več se dobí iz polja globoko izoranega kakor iz polja plitvo oranega.

* Do dobrega se mora izmolsti krava — to je zapoved umnega gospodarstva, ktero naše gospodinje še preveč zanemarjajo. Koliko poličev mleka je treba za funt sirovega masla (putra), to odvisí večkrat samo od tega, kako dekla kravo molze. Izvedelo se je, da ista krava, zjutraj molzena, je pri začetku molze 5 odstotkov, h koncu molze pa 35 odstotkov smetane dala — tedaj je za 30 odstotkov razložka. Če dekla pred molzo vimena dobro ne „presuče“ (kakor pravijo), to je, da ga močno ne pognète, teče izprva redko, vodeno mleko prav hitro iz vimena, smetana pa ostane gori; tedaj se res molža hitro opravi, al ta hitrica stane veliko denarja; zraven tega pa se dobra mlekarica popači z nečimerno molžo. To je resnica z žebljem pribita, ktero vsak gospodar in vsaka gospodinja lahko uganeta; tudi v latvici je zgorej na vrhu smetana, spodej pa je manj mastno mleko. In kaj nam kaže tèle, kader sesá? — pogostoma suje z gobcem v vime, da tako — česar ga nihče ni učil, dobiva boljšega mleka. Naj bi tedaj naše dekcle saj tako pametne bile kakor teleta, ki jih sicer za neumne imamo.